# CASA REGALĂ A ROMÂNIEI: ASCENSIUNE ȘI CRIZĂ, DEMOCRAȚIE ȘI DICTATURĂ

*Valeria OSADCII,*
*Facultatea Istorie și Filosofie, spec. Istorie (Ș.E.)*

*CZU: 929.731(498)* *valeria.osadcii@gmail.com*

Instituția monarhică a constituit și după Unirea din 1918 elementul cheie al vieții politice. Regele, potrivit Constituției din 1923, păstra puteri considerabile. Putea să-și aleagă miniștrii chiar și din afara Parlamentului și putea să-i demită după bunul plac, dar tradiția îl obliga să ia în considerare dorințele partidului majoritar. Legea Supremăasigura, de asemenea,monarhuluiputeri legislative lărgite. Avea autoritate de a sancționa toate legile, dar acesta nu și-a exercitat niciodată dreptulveto față de o lege trecută prinorganul legislativ. Astfel, în practică, legiferarea reprezenta o prerogativă exclusivă a Parlamentului. Dar șeful Statuluiexercita largi puteri discreționare în interpretarea legilor prin intermediul dreptului său de a emite „regulamente". Aceste regulamente erau menite, în primul rând, să detalieze legile deja în funcție, dând oficialităților instrucțiuni amănunțite cu privire la aplicarea lor. De asemenea, Regele avea autoritate de a negocia și de a încheia tratate de alianță, acestea trebuind obligatoriu ratificate de Parlament. Cu alte cuvinte, România în perioada 1919- 1938 a fost din punct de vedere al regimului politic o monarhie constituțională.În ciuda unor dificultăți cu care s-a confruntat monarhia a ieșit fortificată din război. Realizarea reformelor agrară și electorală, făurirea RomânieiMari, precum și succesele diplomatice obținute la Conferința de pace de la Paris, i-au adus o mare popularitate Regelui Ferdinand, numit acum și „Întregitorul".

Un moment important pentru instituția monarhică l-a reprezentat încoronarea Regelui Ferdinand şi a Reginei Maria. În ziua de 15 octombrie 1922, după serviciul religios desfăşurat în Catedrala de la Alba Iulia, recent construită, numită şi „Catedrala Încoronării*",*Regele Ferdinand și-a pus pe cap vechea coroană de oţel căreia i s-au adăugat însemnele Bucovinei, Basarabiei şi Transilvaniei. Câteva luni mai târziu, la 29 martie 1923, suveranul a promulgat Constituţia elaborată de guvernul Ion

I. C. Brătianu, fără a lua în considerare apelul insistent al partidelor de opoziţie de a nu o sancţiona.

Ferdinand a avut o încredere deplină în politica promovată de„regele neîncoronat al României", I. I. C. Brătianu, aşa explicându-se menţinerea la putere a Partidului Naţional Liberal în cea mai mare parte a domniei acestuia. O asemenea poziţie a suveranului nu era împărtăşită de principele moştenitor Carol, care în mod ostentativ se pronunţa pentru creşterea prestigiului monarhiei, pentru înlăturarea forţelor „oculte" de la Palat, pentru „eliberarea" regelui de sub tutela luiliderului liberalilor.

Văzând că nu-şi putea atinge obiectivele, socotindu-se marginalizat, principele a decis să renunţe la prerogativele sale şi să se stabilească în străinătate. În februarie 1925, Carol intră într-o nouă complicaţie amoroasă cu Elena Lupescu. La 12 decembrie 1925, principele Carol a trimis o scrisoare Regelui Ferdinand, prin care-l înştiinţa că renunţă „irevocabil" la prerogativele sale de moştenitor al Coroanei. De această dată, suveranul a decis să taie „creanga putredă" din arborele dinastiei şi a cerut convocarea unui Consiliu de Coroană. La 4 ianuarie 1926, Adunarea Naţională Constituantă a modificat Statutul Casei regale luând act de renunţarea lui Carol, proclamându-l ca moştenitor al Coroanei pe Mihai, fiul lui Carol, hotărând instituirea unei Regenţe care să exercite prerogativele monarhului în eventualitatea că Mihai s-ar urca pe Tron înainte de vârsta majoratului (18 ani).

Moartea Regelui Ferdinand, la 20 iulie 1927, a creat o situaţie inedită: pentru prima dată în istoria dinastiei a fost proclamat un rege minor (Mihai avea numai 6 ani), prerogativele monarhului fiind exercitate de Regenţă.Cei 13 ani de domniei a Regelui Ferdinand au marcat importante evoluţii în istoria poporului român: perioada neutralităţii, participarea României la războiul pentru eliberarea Transilvaniei şi Bucovinei, înfrângerile din toamna anului 1916 şi marile izbânzi de la Mărăşti, Mărăşeşti şi Oituz din vara anului 1917. Deasupra tuturor acestor fapte şi evenimente se află făurirea statului naţional unitar român în 1918. A urmat efortul pentru consolidarea României Mari, lupta pentru reforme politice, economice şi sociale. Dincolo de avatarurile unei vieţi politice, adesea agitate, se impune realitatea că România a cunoscut o evoluţie pozitivă, a parcurs o etapă importantă pe drumul dezvoltării. Ferdinand a fost un rege bun şi iubit de popor.

În perioada Regenţei (iulie 1927 - iunie 1930), monarhia a trecut prin cea mai dificilă etapă din întreaga sa existenţă. Pentru toată lumea era limpede că instituţia monarhică devenise un decor şi că întreaga putere se afla, de fapt, în mâinile lui I. I. C. Brătianu. Patriarhul Miron Cristea şi Gh. Buzdugan – care-şi datorau înalta demnitate de regenţi lui I. I. C. Brătianu – erau covârşiţi de personalitatea acestuia. Încă din momentul morţii Regelui s-a conturat o grupare, reprezentată în primul rând de Partidul Naţional Ţărănesc, care recunoştea Regenţa doar ca un fapt împlinit, supunând-o unor critici virulente, ameninţând cu anularea actului de la 4 ianuarie şi cu aducerea lui Carol în ţară.

De altfel, la 31 iulie Carol şi-a manifestat public – printr-o declaraţie făcută ziarului parizian „Le Matin" – dorinţa de a reveni în ţară pentru a ocupa tronul.Analizând situaţia din ţară, Carol a desprins concluzia că existau condiţii favorabile revenirii lui în ţară, fără sprijinul direct al vreunui partid, dar profitând de divergenţele existente între ele. La 6 iunie 1930 Carol a sosit pe neaşteptate în Bucureşti, fiind bine primit de preşedintele Consiliului de Miniştrii.

La 8 iunie 1930 s-a pus capăt crizei dinastice şi a început o nouă etapă în evoluţia monarhiei. Carol al II-lea era un om cu o solidă pregătire intelectuală, a sprijinit efectiv instituţiile culturale, a manifestat o preocupare statornică pentru modernizarea societăţii româneşti, pentru buna înzestrare şi pregătire a armatei. În plan politic, activitatea a fost consacrată, cu prioritate, luptei pentru preluarea efectivă a puterii în stat, pentru înlocuirea regimului întemeiat pe partidele politice cu unul personal.

În prima perioadă a domniei sale (1930-1934), Carol al II-lea a acţionat pentru a impune guverne de „uniune naţională", care să nu se sprijine pe un partid politic, ci să depindă numai de el. Totodată, Carol a fixat Reginei Maria reşedinţa la castelul Balcic, interzicându-i să mai desfăşoare activităţi politice. S-a stabilit ca mama moştenitorului Tronului să poarte titlul de Majestatea sa, nu însă şi de Regină. Mihai a devenit „Mare Voievod de Alba Iulia". Treptat, Regele Carol al II-lea s-a înconjurat de o camarilă, care a devenit un nou centru de putere politică în România.

În perioada mai 1934 – decembrie 1937, Carol al II-lea a acţionat pentru influenţarea guvernului Gh. Tătărescu şi pentru pregătirea prin intermediul acestuia a terenului pentru instaurarea unui regim al monarhiei autoritare. Printr-un întreg sistem de legi şi măsuri, Tătărescu, la sugestia regelui, a acţionat pentru fortificarea guvernului cu „tineri" liberali,

pentru limitarea activităţii partidelor din opoziţie, pentru consolidarea poziţiei economice a grupării industrial-bancare. Manevrele lui Carol al II-lea vizând distrugerea sistemului politic întemeiat pe partide şi instaurarea unui regim personal au întâmpinat opoziţia hotărâtă a formaţiunilor politice democrate. Pentru apărarea regimului întemeiat pe Constituţia din 1923 s-au pronunţat: Partidul Naţional Ţărănesc, Partidul Radical Ţărănesc, Partidul Poporului, Partidul Conservator, Partidul Social Democrat.

Prin lovitura de stat din 10 februarie 1938 regele l-a demis pe O. Goga şi a constituit un nou guvern sub preşedinţia patriarhului Miron Cristea. În ziua de 11 februarie a fost decretată starea de asediu pe întreg cuprinsul ţării, menţinerea ordinii publice şi siguranţei statului trecând în mâinile autorităţilor militare.

Obiectivul spre care năzuise încă din vremea „exilului" şi care fusese urmărit cu atâta perseverenţă după 8 iunie 1930, era atins: regimul democratic întemeiat pe partidele politice sucombase, iar monarhia juca un rol activ, devenind principala forţă politică în stat. De la 10 februarie 1938 regele domnea, dar şi guverna efectiv. În aceeaşi lună s-a adoptat o nouă Constituţie, iar prin Decretul-lege din 30 martie 1938 a fost interzisă activitatea partidelor politice.

***Bibliografie:***


1. Mamina Ion, *Monarhia constituţională în România. Enciclopedie politică (1866-1938)*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2000.
2. *Idem, Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947),* vol. I-IV, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2001.
3. Scurtu Ioan, *Contribuţii privind viaţa politică din România. Evoluţia formei de guvernământ în istoria modernă şi contemporană*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.
4. *Idem, Criza dinastică din România (1925-1930)*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1996.
5. Suciu Dumitru, *Monarhia şi făurirea României Mari 1866-1918*, Editura Albatros, Bucureşti, 1997.
6. Ion Xenofontov,*Încoronarearegelui Ferdinand I şi a reginei Maria ca suverani ai noului stat român, ceremonieorganizată la CatedralaReîntregiriiNeamuluişiÎncoronării de la Alba Iulia 15*

*octombrie 1922*. În: Calendar Naţional 2022 / BibliotecaNaţională a Republicii Moldova; director general: Elena Pintilei; coord.: Veronica Borş; Ludmila Şimanschi; aut.: Elena Barbos-Balinschi, Natalia-Maria Şveţ, Maria S. Ciobanu [et al.]. Chişinău, Primex-Com, 2021

*Coordonator:*
*Ion XENOFONTOV, doctor,lector universitar*